

Opinnäytetyö (YAMK)

Turun ammattikorkeakoulu

Kulttuuriala

2020

Annu Sankilampi

ITSENSÄ JOHTAMINEN TAITEELLISESSA PROSESSISSA

Annu Sankilampi

ITSENSÄ JOHTAMINEN TAITEELLISESSA PROSESSISSA

Opinnäytetyöni on kehittämishanke, jonka keskiössä on ”Aalto kylässä” -monologiesityksen taiteellinen prosessi, jossa tutkin itsensä johtamista. Kehittämishankkeeni tavoitteena oli tutkia, miten johdan itseäni taiteellisessa prosessissa ja miten jatkossa voisin kehittää omaa toimintaani. Lisäksi tavoitteena on tarjota muille taiteilijoille peili, jota vasten he voivat arvioida omaa toimintaansa taiteellisissa prosesseissaan ja oivaltaa joitain itsestään kirjaamieni kokemusten kautta.

Taiteellisen prosessin päämäärä oli ”Aalto kylässä” -esityksen valmistaminen ja sen esittäminen Jyväskylän Kesä -festivaalissa 2019. Ennen varsinaisen prosessin alkua Keski-Suomen maakuntarahasto myönsi apurahan esityksen valmistamiseen ja sovin yhteistyöstä Alvar Aalto museon kanssa.

Varsinainen prosessi kesti yhteensä puoli vuotta. Kirjasin havaintoja ”Aalto kylässä” -esityksen valmistamisesta työpäiväkirjaan, jonka merkintöihin palasin kirjallista työtä tehdessäni. Tässä kirjallisessa työssä olen peilannut työpäiväkirjan havaintoja itsensä johtamisen teorioihin, sekä tutkimukseen taiteilijan työstä. Avainkäsitteitä kirjallisessa työssäni ovat itsensä johtaminen, taiteellinen prosessi ja taiteilijan työ.

Havaintojeni perusteella itsensä johtamisen taidot auttaisivat taiteellisessa prosesseissa toimivia taiteilijoita saavuttamaan päämääränsä ja vähentämään uupumista työssä.

ASIASANAT:

Itsensä johtaminen, taiteellinen prosessi, taiteilija, teatteri, monologi

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Master of Culture and Arts, Contemporary Contexts of Arts

2020 | 33 pages, 3 appendices

Annu Sankilampi

SELF-MANAGEMENT IN THE ARTISTIC PROCESS

My thesis is a development project that focuses on the "Aalto kylässä" -monologue presentation an artistic process in which I explore self-management. The goal of my development project was to research how I lead myself in the artistic process and how I could develop my own action in the future. In addition, the goal is to provide to other artists a mirror against which they can evaluate their own activities in their artistic processes and realize some key things through my experiences.

The goal of the artistic process was to make a performance "Aalto kylässä" and present it in the Jyväskylä Summer Festival 2019. Before the actual process began the Central Finland provincial fund awarded a grant to prepare the proposal and I agreed to co-operate with the Alvar Aalto Museum.

The actual process took six months. I wrote observations of the preparation process of the "Aalto kylässä" for the work diary, to which I returned while writing the development work. In this work I have compared my notes in the work diary to the management theories, and to the research on the artist's work. Key concepts in my written work are self-management, the artistic process, and the work of the artist.

Based on my findings, self-management skills would be helpful for artists working in artistic processes to achieve their goals and reduce feelings in exhaustion at work.

KEYWORDS:

Self-management, artistic process, artist, theater, monologue

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 MITÄ ON ITSENSÄ JOHTAMINEN TAITEELLISESSA PROSESSISSA?	8
2.1 Itsensä johtaminen	8
2.2 Taiteellinen prosessi	9
3 AALTO KYLÄSSÄ -ESITYKSEN TAITEELLINEN PROSESSI	10
3.1 Taiteellisen prosessin alkupiste	10
3.2 Taiteellinen prosessi	10
4 HAVAINTOJENI POHJALTA ESIIN NOUSSEET TEEMAT	22
4.1 Taiteellisen työn erityispiirteet	22
4.2 Tavoitteiden asettaminen	24
4.3 Aikataulu	25
4.4 Taiteellisen prosessin esteet ja mahdollistajat	26
4.5 Keho ja mieli	28
4.6 Työn merkityksellisyys	30
5 MITEN VOISIN OPPIA JOHTAMAAN ITSEÄNI PAREMMIN TAITEELLISESSA PROSESSISSA?	31
LÄHTEET	33

LIITTEET

Liite 1. Lehtijuttu Suur-Jyväskylän Lehdessä 3.7.2019

Liite 2. Lehtijuttu Keski-suomalaisessa 4.7.2019

KUVAT

Kuva 1. "Aalto kylässä" esityksen Aino Aalto. Kuvaaja Matti Partanen.....21

1 JOHDANTO

”Mä oon ihan poikki. Mä en muista mitä on tapahtunut torstain jälkeen. Ahdistaa ja väsyttää. Oli pakko ottaa hetki omaa aikaa ja viiniä. Pelottaa, että tämä kaikki suorittaminen kostaustuu ja vedän itseni piippuun.” (Työpäiväkirja 25.9.2018.)

Monet taiteilijat työskentelevät taiteellisissa prosesseissaan yksin ja ovat jatkuvasti itsensä johtamisen haasteiden äärellä. Itsensä johtamista taiteilijan työssä tai taiteellisissa prosessissa ei ole kuitenkaan tutkittu.

Tässä opinnäytetyössä tutkin, mitä on itsensä johtaminen taiteellisessa prosessissa. Tutkimusmateriaalina minulla on oman taiteellisen prosessini dokumentointi idean syntymisestä sen esittämiseen saakka. Kehittämishankkeeni päätavoite on kirjaamieni kokemusten kautta tarjota välineitä siihen, miten taiteilija voisi oppia johtamaan paremmin itseään taiteellisessa prosessissa.

Uskon, että paremmat itsensä johtamisen taidot ja ymmärrys omasta tekemisestään auttaisivat taiteellisten prosessien parissa työskenteleviä suoriutumaan vähemmällä kuormituksella. Tämä johtaisi useammin onnistumisen kokemuksiin, jotka heijastuisivat positiivisesti seuraaviin prosesseihin sekä taloudelliseen että henkiseen tuottavuuteen.

Olen valmistunut teatteri-ilmaisun ohjaajaksi Helsingistä ammattikorkeakoulu Stadiasta vuonna 2005. Koko kouluajan meille painotettiin, että jokaisen on itse luotava oma työpaikkansa, koska meille ei ole valmiita töitä tarjolla. Omaksuin ajatuksen vahvasti. Koska halusin tehdä työkseni teatteria, päädyin perustamaan oman teatterin mieheni kanssa. Teatterikone rekisteröitiin syksyllä 2003 ja se aloitti toimintansa kesällä 2004.

Teatterikoneen toiminta-ajatus on tehdä kanta-aottavia kantaesityksiä ja olen ollut luomassa uusia näytelmätekstejä toiminnan alkuajoista saakka. Kaikkia toimintavuosia on leimannut taloudellinen epävarmuus, mutta halu teatterin tekemiseen on säilynyt sitkeästi. Pari viimeistä vuotta ovat olleet taloudellisesti hieman helpompia, kun Teatterikone on saanut kaupungin pienen tuen lisäksi Taiteen edistämiskeskuksen myöntämää toiminta-avustusta.

Toimin Teatterikoneen taiteellisena johtajana ja työhöni kuuluu ohjelmiston ja tuotannon suunnittelua, käsikirjoittamista, ohjaamista ja näyttelemistä. Lisäksi pidän koulutuksia ja ohjaan näytelmiä myös harrastajateattereille.

Minulla on jatkuvasti käynnissä useita taiteellisia prosesseja. Näiden yhteensovittaminen on haastavaa. Ja vaikka työtä on usein paljon, se ei takaa aina riittävää toimeentuloa. Olen usein väsynyt ja omasta hyvinvoinnista huolehtiminen unohtuu. Pelko loppuun palamisesta on usein ollut mielessä.

En ole haasteiden kanssa yksin. Pia Hounin ja Heli Ansion toimittamassa ”Taiteilijan työ. Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa” -kirjassa olevan arvion mukaan Suomessa työskentelee yli 20 000 ammattitaiteilijaa. Kirja perustuu tutkimushankkeeseen ”Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa”, jossa havaittiin, että taiteilijoiden työpolkuun liittyy monia haasteita kuten kilpailua, oman paikkansa etsimistä, taloudellisen toimeentulon haasteita, epävarmuutta ja työolosuhteita, joissa useinkaan ei olisi suotuisaa tehdä töitä. (Houni & Ansio 2013, 12.)

Aloittaessani nämä opinnot tuskailin kehittämishankkeen aiheen kanssa. Valitin asiasta ystävälleni ja hän kysyi, että mihin minä omassa elämässäni tarvitsisin apua. Selitin hänelle ajankäytön ongelmista ja väsymyksestä, joka minua vaivasi. Ystävälle puhuessa aihe alkoi kirkastua mielessäni. Ymmärsin, että ongelmien taustalla on, etten osaa johtaa itseäni.

Aiheen päätettyäni mietin, mikä olisi paras tapa havainnoida itseni johtamista. Työni prosessiluonteisuuden vuoksi tuntui järkevimmältä ottaa tarkastelun kohteeksi yksi taiteellinen prosessi, jolla on selkeä alku ja loppu. Olen havainnoinut omaa toimintaa aikaisemminkin työpäiväkirjan avulla ja se tuntui toimivalta ratkaisulta. Pysin päiväkirjaamisessa rehellisyyteen ja aitoon omien tunteiden ja ajatusten kirjaamiseen, mutta en asettanut sille muunlaisia vaatimuksia, ettei kirjaamisesta tullut liian raskasta suhteessa muuhun työhön. Työpäiväkirjan merkinnöissä mainitaan perheenjäseniäni, työkavereitani sekä ystäviäni, joista puhutaan kirjainlyhenteillä. Kyseiset henkilöt ovat antaneet tähän suostumuksensa.

Hounin ja Ansion toimittaman ”Taiteilijan työ” -kirjan lisäksi keskeisimmät lähdeteokset kehittämishankkeessani ovat olleet Pentti Sydänmaanlakan (2006) ”Älykäs itsensä johtaminen”, joka on avannut minulle itsensä johtamisen teorioiden taustaa ja auttanut ymmärtämään miten kokonaisvaltainen aihe itsensä johtaminen on. Eija Mäkirintalan (2011) ”Luova ote huippusuoritukseen” ja Satu Pihlajan (2018) ”Aikaansaamisen taika” ovat

tarjonneet käytännönläheisiä näkökulmia itsensä johtamiseen. Kirjoista on ollut myös helppo ammentaa vinkkejä omaan arkeen.

Kirjallinen työni alkaa käsitteiden määrittelemisestä, josta siirrytään ”Aalto kylässä” -esityksen taiteellisen prosessin kuvaukseen. Prosessikuvaus sisältää otteita päiväkirjamerkinnöistä, joilla haluan valottaa erilaisia tunteita ja ajatuksia, joita kävin prosessin aikana läpi. Prosessikuvauksen jälkeen käyn läpi omasta toiminnastani tekemiäni havaintoja, joita heijastelen teorial tietoon. Havainnot olen koonnut eri teemojen alle. Lopuksi pohdin, miten voisin jatkossa johtaa itseni paremmin taiteellisessa prosessissa. Viimeiseen kappaleeseen on myös koottu muistilista käytännönvinkeistä, joita jokainen voi hyödyntää halutessaan johtaa itseään paremmin taiteellisessa prosessissa.

Ennen perehtymistä itsensä johtamiseen olin ajatellut, että se tarkoittaa päämäärän asettamista ja sitä, miten siihen pääsee. Pähkinäkuoressa asia on juuri näin. Itsensä johtamisen lähtökohtana ovat omat tavoitteet ja visiot, jotka pyritään saavuttamaan mahdollisimman hyvin (Sydänmaanlakka 2006, 34). Nyt asiaan enemmän perehtyneenä uskallan kuitenkin väittää, että itsensä johtaminen on paljon enemmän.

2 MITÄ ON ITSENSÄ JOHTAMINEN TAITEELLISESSA PROSESSISSA?

Tässä luvussa avaan käsitteitä itsensä johtaminen ja taiteellinen prosessi, jotta lukija ymmärtää, mistä lähtökohdista tarkastelen kuvaamani asiaa. Selvitykseni mukaan itsensä johtamista taiteellisessa prosessissa ei ole aikaisemmin tutkittu, eikä siitä löydy kirjoitettua tietoa.

2.1 Itsensä johtaminen

Mitä itsensä johtaminen tarkoittaa? Johtaminen terminä viittaa vahvasti työelämään. Johtaja on henkilö, joka johtaa organisaatiota ja hänen vastuullaan on vastata kokonaisuudesta johtamalla yrityksen toimintaa. Tähän näkökulmaan peilaten itsensä johtaminen on yksilön oman toiminnan johtamista, joka tähtää onnistumisiin työelämässä.

Itsensä johtamisen käsite on vakiintunut Suomessa vasta 2000-luvulla. Käsite juontaa juurensa englanninkieliseen tutkimukseen, jossa itsensä johtamista kuvataan sanoilla *self-leadership* ja *self-management*. Itsensä johtamisen käsitteen on tehnyt tutuksi amerikkalainen teoreetikko Charles C. Manz, joka on kehittänyt itsensä johtamisen malleja jo 1980-luvulta lähtien.

Filosofian tohtori, henkilöstöjohtamisen konsultti ja tietokirjailija Pentti Sydänmaanlakka lienee tunnetuimpia suomalaisia itsensä johtamiseen perehtyneitä kirjoittajia. Hänen teoksiinsa viitataan useissa aiheita käsittelevissä opinnäytetöissä ja tutkielmissa.

Sydänmaanlakka vertaa itsensä johtamista yrityksen johtamiseen, jossa meistä jokainen on oman yrityksensä toimitusjohtaja. Sydänmaanlakka on konkretisoinut ajatuksensa ”Oy Minä Ab” -mallin muotoon, jonka avulla itsensä johtaminen on helposti hahmotettavissa. Mallissa on viisi eri osa-aluetta; keho, mieli, tunteet, arvot ja työ. Näitä viittä osa-aluetta ohjaa tietoisuus, joka ikään kuin toimii koko organisaation toimitusjohtajana. Itsensä johtamisen ”Oy Minä Ab” -malli on syntynyt stoalaisuuden, joogafilosofian ja tietoisuustutkimuksen sekä liikkeenjohdon teorioiden yhdistelmänä. (Sydänmaanlakka 2006, 28–30.)

Vaikka itsensä johtamisen käsite viittaa vahvasti työelämään, Sydänmaanlakka muistuttaa, että ihminen on kokonaisuus ja voidakseen hyvin, kaikkien eri elämän osa-alueiden pitäisi olla tasapainossa. Huolehtimalla fyysisistä (ravinto, liikunta, lepo), psyykkisistä (ajatteleminen, muistaminen, oppiminen), sosiaalisista (tunteet, vuorovaikutus), henkisistä (arvot, periaatteet) ja ammatillisista (työ, mielekäs tekeminen) toiminnoista yrityksemme pysyy hyvässä kunnossa. Tiivistetysti voidaan todeta, että jos opimme johtamaan itseämme voimme hyvin ja pystymme toteuttamaan itseämme parhaalla mahdollisella tavalla. (Sydänmaanlakka 2006, 5.)

2.2 Taiteellinen prosessi

Yleisesti ottaen prosessi nähdään toimenpiteiden tai tapahtumien sarjana, joka tähtää määritellyn lopputulokseen. Prosessilla on alku ja loppu. Taiteellisen prosessin määritelmä ei ole yhtä selkeä.

Jari Vesterinen (2010) on tutkinut seminaarityössään taiteellista prosessia, sen eri vaiheita ja sanallistamista. Vesterinen näkee, että taiteellinen prosessi on välttämätön osa taiteen tekemisen kokonaisuutta. Tutkimusmateriaalina hänellä olivat neljän taiteilijan väitöskirjat, joissa taiteilijat kuvasivat omia taiteellisia prosessejaan. Vesterinen määrittelee taiteellisen prosessin olevan ”mielenkiintoinen tapahtumasarja tietoista ajattelua, alitajuista intuitiota, tunnetta ja fyysistä toimintaa” (Vesterinen 2010, 1).

Taiteellista prosessia ei voi määritellä yksiselitteisesti, koska siihen liittyy aina subjektiivisia kokemuksia. Eri taiteilijoiden prosesseista on löydettävissä samankaltaisuuksia, mutta niitä on mahdoton tiivistää yhteen lauseeseen. Tässä opinnäytetyössä taiteellisella prosessilla tarkoitetaan tapahtumasarjaa, joka alkaa ideasta ja tähtää taiteelliseen lopputulokseen.

Tässä opinnäytetyössä itsensä johtaminen taiteellisessa prosessissa tarkoittaa etene mistä kohti asetettua päämäärää, mahdollisimman hyvin elämän eri osa-alueet huomioon ottaen.

3 AALTO KYLÄSSÄ -ESITYKSEN TAITEELLINEN PROSESSI

Taiteellinen prosessi, jossa itseni johtamista tutkin, oli ”Aalto kylässä” -monologiesityksen käsikirjoittaminen, ohjaaminen ja siinä näytteleminen. ”Aalto kylässä” -esityksen idea oli kuljettaa katsojia kävellen Jyväskylän keskustan arkkitehti Alvar Aallon suunnittelemissa rakennuksissa ja samalla avata katsojille Alvar Aaltoa ihmisenä teatterin keinoin hänen vaimonsa Ainon näkökulmasta.

3.1 Taiteellisen prosessin alkupiste

Taiteellinen prosessin alkupiste oli esityksen työsuunnitelman kirjoittamisen apurahahakemukseen alkuvuodesta 2018. Sen jälkeen prosessi oli uinuvassa tilassa, kunnes minulle myönnettiin apuraha Suomen Kulttuurirahaston Keski-Suomen rahastolta saman vuoden toukokuussa. Kokonaisuudessaan prosessi kesti, idean kirjoittamisesta viimeiseen esitykseen, puolitoista vuotta, mutta tarkastelen itseni johtamisen osalta viimeistä kuuden kuukauden jaksoa, jolloin varsinaisesti työstin esitystä. Pidin prosessin aikana päiväkirjaa, johon kirjasin ajatuksiani ja tunteitani prosessista ja sen etenemisestä.

Ennen varsinaista tarkastelujaksoa tein valmistelutöitä, joilla loin raameja esityksen esittämistä varten. Syyskuussa 2018 otin yhteyttä Alvar Aalto -museoon ja pyysin heitä mukaan yhteistyöhön. Museo kiinnostui yhteistyöstä ja he lupasivat välittää minulle faktatietoa Alvar Aallosta. Palaverissa museolla tuli myös ehdotus, että voisivatko monologin esitykset olla osana Jyväskylän Kesä -festivaalia. Otin yhteyttä Jyväskylän Kesän toiminnanjohtajaan, joka innostui asiasta ja lupasi, että ”Aalto kylässä” -esitykset pääsevät festivaalin ohjelmaan. Muuten syksyllä keskityin muihin töihin.

3.2 Taiteellinen prosessi

Apurahakausi ”Aalto kylässä” -esityksen valmistamiseksi alkoi tammikuussa 2019. Olin sopinut itseni kanssa, että silloin aloitan esityksen työstimisen, kuten apurahahakemuksen työsuunnitelmaan olin kirjoittanut. Työskentely jakautui karkeasti viiteen osaan: yhteistyökumppaneiden etsiminen, taustamateriaalin kerääminen ja siihen tutustuminen,

käsikirjoittaminen, esityksen harjoittelu sekä esityksen esittäminen. Ensimmäisen vaiheen olin toteuttanut jo ennen apurahakautta ja tammikuun aikana minun oli tarkoitus ottaa museolta saamani taustamateriaali haltuun. Aloitin työn perehtymällä Alvar Aallon historiikkiin. Kirjoitin työpäiväkirjaan.

3.1.2019:

Hitsi, että eilen ahdisti tämä valtava työmäärä mikä minulla on tänä vuonna edessä. Tuntui siltä, etten selviä tästä vuodesta mitenkään hengissä. Tänä aamuna oli jo vähän helpompaa hengittää. Ja oli ihana jutella L:n kanssa iltapäivällä mieltä painavista jutuista.

Aloin lukemaan eilen Alvar Aallon elämäkertaa. Se on kyllä tosi kiinnostava ja inspiroiva. Voi olla, että se vie minut ihan eri suuntaan kuin mitä olen aluksi hahmotellut. Mutta ei se haittaa.

Tammikuussa minulla oli monologin työstämisen lisäksi meneillään toisen näytelmän kirjoittaminen ja ohjaaminen Teatterikoneelle, näyttelijäntyöt yhdessä näytelmässä, harrastajateatteriohjaus ja kouluhommat. Haettaessa apurahaa ei voi tietää mitkä muut työt toteutuvat suunnitellusti vai toteutuvatko mitkään. Ja usein käy niin, että kaikki suunnitellut työt toteutuvat päällekkäin.

3.2.2019:

Eilen aamulla heräsin vähän jälkeen kahdeksan, enkä saanut enää unta. Pitkästä aikaa tartuin Aalto kirjaan ja luin Alvarin elämästä. Ajattelin, että hyppään suoraan kohtaan, jossa Aino tulee kuvioon mukaan, mutta en malttanut. On tosi kiinnostavaa lukea Suomen historiasta ja sen aikaisesta elämästä. Lukeminen on hidasta ja tekstiä on paljon, mutta luulen, että se kyllä palkitsee. Olen vain pahasti myöhässä luomastani aikataulusta, mutta siinä aikataulussa en ollut ottanut huomioon näitä kaikkia muita töitä.

Suunnitelmissani oli, että helmikuussa minulla olisi hahmotelma käsikirjoituksen rungosta olemassa. Kaikkien muiden töiden keskellä en kuitenkaan ehtinyt paneutua taustamateriaaliin riittävästi, jotta olisin voinut edetä niin pitkälle. Muutenkin esityksen fokus tuntui olevan hukassa. Kaiken epämääräisyyden keskellä oli positiivista, että löysin esitykselle puvustajan, joka innostui aiheesta todella paljon. Olin säännöllisesti yhteydessä Alvar Aalto -museoon, vaikka en edennyt suunnitelmissa toiveideni mukaan.

14.2.2019:

Hitto, kun hävettää. Tuntuu, että en ole vielä tarpeeksi syvällä prosessissa ja kaikki on kesken ja silti huutelen ympäriinsä, että hei teen tällaista. Kysymys Ainosta on nyt isoin ratkaistavissa oleva asia. Miksi Aino!?

Olen lukenut Aalto kirjaa alusta, enkä ole päässyt vielä Ainoon asti. Hitto-lainen. Olisi hienoa, jos oma ajatus olisi kristallinkirkas ennen kuin lähtee muille sitä söhimään.

Minun täytyy vaan niellä ylpeys ja olla rehellisesti näiden kaikkien kysymysten kanssa auki ja keskeneräinen. Eikä edes väittää, että tiedän yhtään enempää kuin tiedän. Tämä on myös oppimisprosessi.

Maaliskuussa muiden töiden suma alkoi helpottaa ja pystyin paremmin keskittymään ”Aalto kylässä” -esitykseen. Tapasin Alvar Aalto -museon museoamanuenssia, jonka kanssa kiersimme mahdollisia esityspaikkoja Jyväskylän keskustassa. Tapaamiset amanuenssin kanssa auttoivat sekä tarinan kuljettamisessa, reitin miettimisessä, että kokonaisuuden luomisessa todella paljon.

Maaliskuussa otettiin myös esityksen ensimmäinen markkinointikuva, josta mielestäni tuli tosi hieno. Saimme myös tuottajan kanssa esityksen markkinointitekstin tehtyä, vaikka minulla ei ollut käsikirjoitusta vielä olemassa. Kuva ja markkinointiteksti olivat ihanan konkreettisia asioita, jotka auttoivat ponnistelemaan kohti päämäärää. Välillä kausien työtaakasta johtuva väsymys nousi pintaan ja silloin ei olisi jaksanut tarttua mihinkään.

20.3.2019:

Tuntuu, että tämä itsenäinen työskentely vaatii harjoittelua. Kun on pitkään paahtanut montaa eri juttua, on hämmentävää alkaa työskennellä yksin ja itse määritellä mitä tekee milloinkin. Helposti alkaa syyttelemään itseään, että on laiska, eikä tee riittävästi, vaikka tiedostan, että tällaisessa luovassa työssä on myös prosessoinnille jätettävä tilaa.

Aloitin tänään "Aalto kylässä" kässärin kirjoittamisen. En saanut vielä tekstiä paljon kasaan, mutta se kuitenkin lähti syntymään. Minusta suunta on hyvä.

Väsymys verotti jaksamista. Teatterikoneen töiden ja opiskelujen lisäksi en saanut edistettyä monologia lähes kuukauteen. Olin syksyllä varannut minulle ja tyttärelleni viikon reissun huhtikuulle. Työvuosieni aikana olen huomannut, että minun on helpompi päästä töistä eroon jossain kauempana. Loma tuli todella tarpeeseen, vaikka ei auttanut kokonaan poistamaan väsymystä, joka kevään työmäärästä oli kertynyt. Pääsin kuitenkin taas työhön kiinni.

22.4.2019:

Tein itselleni työlistan ja päätin priorisoida ykköseksi "Aalto kylässä" -esityksen käsikirjoittamisen. Se minua eniten henkisesti painaa. Kouluhommat saa nyt vielä odottaa, koska tästä esityksestä olen selkeästi tulostuossa.

Jatkoin tänään käsikirjoituksen työstöä. Se on todella hidasta. Olin päättänyt, että kirjoitan tänään ensimmäisen kohtaukset valmiiksi, mutta en saanut sitä tehtyä. Oli pakko nukkua kirjoittamisen välillä päiväunet, kun minua alkoi väsyttää niin kovasti.

Minua ehkä vähän pelottaa, että minusta ei ole tähän. Että kaikki huomavat, että olen ihan paska, enkä oikeasti osaa kirjoittaa. Pitäisi tietää niin paljon tästä aiheesta, enkä tiedä mitään!

Yksin työskentelemisessä on haastavaa, kun ei voi käydä keskustelua muiden kanssa työn etenemisestä. Kirjoittamisen suhteen olen ratkaissut asian niin, että pyydän usein miestäni, joka myös työskentelee teatterin parissa, lukemaan tekstini ja kommentoimaan niitä. Vaikka keskeneräisen tekstin näyttäminen toiselle on jännittävää, palaute avaa itselle aina jotain uusia näkökulmia. Ensimmäisen kohtauksen tekstin näyttäminen puolisolalle ja hyvä palaute siitä antoivat työskentelylle uutta pontta ja asetin itselleni selkeän tavoitteen jatkoa varten.

25.4.2019:

Sovin itseni kanssa, että kirjoitan joka (työ) päivä vähintään tunnin "Aalto kylässä" kässäriä. Ajattelin, että vaikka en saisikaan paljon aikaan, aihe pysyy minulla kuitenkin niin koko ajan ajatuksissa ja ehkä se niin prosessoituu.

Opinnäytetyöni aihe muuttui monta kertaa opintojen aikana. Koko ajan minulla oli ajatus siitä, että se liittyy "Aalto kylässä" -esityksen tekemiseen, mutta vasta kevään 2019 aikana se tiivistyi itsensä johtamiseen tässä prosessissa. Välillä suunnitelma oli käsitellä liikkuvan esityksen rakentamista ja välillä fokuksessa oli joku muu asia. Kun tutkimuskysymys lopulta kirkastui, se oli valtava helpotus. Aiheen löydyttyä, aloin hahmottaa kaikkea sen kautta. Päiväkirjamerkinnöistä käy ilmi, että olin hyvin innoissani opinnäytetyöni aiheesta. Viimeisellä koulujaksolla toukokuussa sain positiivista palautetta myös opiskelukavereilta aiheesta. Se kannusti minua vielä lisää ja intouduin haaveilemaan jopa uudenlaisesta tulevaisuudesta, joka minulle aukeaa, kun perehdyn itsensä johtamiseen riittävästi.

8.5.2019:

Nyt olen todella innostunut omasta opinnäytetyön aiheesta! Alan hahmottaa kaikkea ja kaikkia itsensä johtamisen kautta. Aihe avautuu minulle koko ajan enemmän ja näen kirkkaasti, miten ajatukset ruokkivat itseään. Ajattelin, että aamuisin lukisin aina hetken itsensä johtamisen teoriaa ennen

kuin nousen sängystä. Iltaisin olen monesti niin väsynyt, ettei se ole ehkä paras hetki.

Ja ehkä kaikkein parasta on, että olen jo nyt pystynyt ottamaan omaan elämään vinkkejä aiheesta. Sain aikataulutettua elämäni kesän osalta ja syksykin alkaa olla hyvällä mallilla. Hahmoton ahdistus kaikesta ei enää vai-vaa, vaan ymmärrän, että pystyn tekemään asiat, kun olen aikatauluttanut ne hyvin.

”Aalto kylässä” -esitys syntyy kyllä. Aina esitykset ovat syntyneet. Minulla on kalenterissa merkitty, milloin työstän sitä ja silloin työstän sitä. Tämä vaatii nyt vain sen, etten suostu jonkin muun asian tekemiseen silloin, kun olen varannut aikaa kirjoittamiselle.

Tajusin myös koulussa, että tämä itsensä johtamisen teema on sellainen aihe, mihin ihmiset kaipaavat apua. Ja kun perehdyn tähän aiheeseen, voin alkaa kouluttaa ihmisiä sen puitteissa. Tästä saattaa tulla minulle uusi työ! Mahtavaa! Ehkä minun tulevaisuuteni on auttaa ihmisiä löytämään oma in-tohimonsa ja oppia johtamaan itseään paremmin!

Vaikka tietoisuus omasta toiminnasta alkoi lisääntyä ja tein tarkempia havaintoja itses-täni, niin en edelleenkään osannut rajata työmäärää riittävästi. Luulin pystyväni teke-mään enemmän kuin mihin todellisuudessa voimavarani riittivät.

20.5.2019:

Viime viikolla ehdin kirjoittaa vain yhtenä päivänä ”Aalto kylässä” -tekstiä. Tällä viikolla tarkoitus on kirjoittaa joka päivä. Tosin tänään annoin itselleni lähes vapaan päivän, kun tajusin, että olen edelleen viime viikosta puhki. Lauantaina oli 12 tuntinen päivä, mikä vei mehut. Tämä on juuri sitä itsensä johtamista, että kuuntelee itseään ja omaa jaksamistaan.

Olen vihdoin alkanut pitämään työaikakirjanpitoa ja se on kyllä hyödyllistä. Tosin en laita muita tunteja ylös kuin Teatterikoneen tunnit, koska niitä mei-dän pitää tilastoida. Kaikkina viikkoina tunnit ovat paukkuneet reilusti yli.

Tällä viikolla tunteja tuli 30, viime viikolla 26. Jos minulle maksetaan vain 12 tunnista, tuossa on aika monta ylimääräistä.

Innostun helposti ja minusta on hauska olla monessa mukana. Monenlaiset hauskat jutut kuitenkin kuormittavat ja vievät aikaa leppämiseltä. Työajan kirjaaminen auttaa huomaamaan kuinka paljon asiat vievät aikaa. Kokonaiskuormituksen kannalta olisi kuitenkin järkevää kirjata kaikki työt ylös, eikä vain tiettyjä palkkatöitä.

Päiväkirjamerkinnöissani eivät näy muut työt, jotka kulkivat monologin työstämisen rinnalla. Alkuvuoden työsuman jälkeen hetkeksi työtahti rauhoittui, mutta sitten alkoi kesäteatteriohjaus harrastajaporukalle, lauluesityksen tekeminen kaupunkifestivaaleille, kouluhommat, sekä erilaisten keikkatöiden suunnittelu ja tekeminen. Vaikka ymmärsin, että suuri työ määrä väsytti, soimasin itseni jaksamattomuudesta. Kun silmiini tarttui jostain itsensä johtamisen opuksesta, miten tärkeää on pitää fyysisestä kunnostaan huolta, aloitin jälleen lenkkeilyn.

24.5.2019:

Olin lenkillä. Se oli tämän viikon kolmas lenkki. Hyvä minä! Jalka kulki vähän nihkeästi, kun en ollut syönyt aamupalaa ja vedin vain ennen lenkkiä yhden banaanin.

Lenkin ja ruokatauon jälkeen pääsin vihdoinkin ”Aalto kylässä” pariin. Ehkä se on hyvää itsensä johtamista, että tekee ratkaisuja, jotka sopivat käytäntöön parhaiten.

Vaikka en istu koneella työstämässä käsikirjoitusta, tuntuu, että työstän juttua muuten koko ajan. Se on minulla mielessä. Toivottavasti siitä on jotain hyötyä.

Vihdoinkin lukemani tieto levon merkityksestä jollain tavalla sisäistyi ja tajusin, että on pakko levätä, jos on väsynyt.

29.5.2019:

Olen taas harrastanut itseni johtamista viime aikoina ja käskenyt itseni leppäämään. Maanantaina olin viikonlopun ja edellisen viikon työmäärän johdosta niin väsynyt, että kaikki ilo katosi elämästä. Itkeskelin ja kaikki tuntui turhalta. Päätin, että on parasta vetää henkeä, eikä yrittää väkisin tehdä jotain ja väsyä vielä pahemmin. Se kannatti. Tänään on ollut taas paljon helpompi olla. Vähän minua meinaa stressata, että käsikirjoitus ei etene ollenkaan, mutta jos ei voimat riitä, niin ne ei riitä.

Mitä lähemmäs monologin ensi-ilta tuli, sitä enemmän minua alkoi jännittää, saanko tekstin kirjoitettua ja esityksen harjoiteltua valmiiksi. Pohdin erilaisia keinoja, jotka auttaisivat minua keskittymään paremmin ja saamaan juttua eteenpäin. Sellaisia onneksi löytyi.

7.6.2019:

Meinaa alkaa päässä pirisemään. Ahdistus ja paniikki tuntuu mahanpohjassa. Olen koko ajan kireä ja on vaikea keskittyä mihinkään arkiseen juttuun. Pelottaa, että voimat loppuu kokonaan.

Olen kuitenkin saanut tällä viikolla tehtyä "Aalto kylässä" -esitystä hyvin eteenpäin. Työntekoa on helpottanut todella paljon, että tein itselleni työhuoneen leikkimökkiin. Saan keskittyä siellä vain kirjoittamaan, eikä tarvitse stressata likaisesta kodista ja tekemättömistä kotihommista. Siellä on myös luonto lähellä. Näen räksien ja oravien hyppivän pihalla, kuulen tuulen puissa ja linnunlaulun. Heti kun ajattelen näitä asioita, kehossa alkaa stressitila helpottaa. Minun on vain pakko päästää irti.

A sanoi, että kaikesta stressistä huolimatta on hienoa, miten pystyn itse-reflektioon. Näin on, se on hyvä. Kyllä tämä tästä! Ja ihana huomata miten tämä päiväkirjan kirjoittaminen auttaa jäsentämään ajatuksia ja tunteita.

Tekstin työstämisen lisäksi minun piti alkaa ratkoa erilaisia käytännön asioita esityksen suhteen. Olin suunnitellut, että esitys alkaa Työväentalosta ja päättyy Aalto-museolle.

En kuitenkaan ollut ottanut huomioon mitä kaikkea se vaatii käytännössä. Teatterimme tuottaja oli onneksi apunani ratkomassa näitä ongelmia.

Tekstin kirjoittamista hidasti, että halusin tehdä Aino Aallosta uskottavan henkilön, mutta hänestä ei ollut kovin paljon tietoa saatavilla. Minua pelotti, että täyttäisin liian omavaltaisesti aukot, joita hänen henkilöhistoriassa oli ja että museon väki pettyisi työhöni. En ollut aikaisemmin kirjoittanut kenestäkään olemassa olevasta henkilöstä, vaan kaikki kirjoittamani oli perustunut fiktion. Lopulta, kaksi viikkoa ennen ensi-iltaa sain tekstin valmiiksi. Laitoin sen jännittyneenä luettavaksi museolle. Sain museolta ihanan vastauksen, tekstini sai sieltä täyden hyväksynnän. Myös tuotannolliset asiat järjestyivät ja minun täytyi enää harjoitella teksti ulkoa ja sukeltaa Aino Aallon nahkoihin.

26.6.2019:

Viikko "Aalto kylässä" ensi-iltaan! Apua. Olen nyt tankannut tekstiä. Tällä viikolla minulla on taktikka, että yksi kohtaus per päivä. Tänään oli vuorossa kaupunginteatterin kohtaus. Sen opin ihan hyvin. Aikaisemmista en ole varma. Eilinen meni vähän sumussa, kun toissa yönä kirjoitin kesäteatterin sovitusta puhtaaksi. Lopetin hommat vasta kahdelta yöllä. Lauantai ja sunnuntai on vapaita muista töistä, joten toivon, että silloin jaksan tankata tekstiä.

Olen lukenut muutamana iltana kirjaa Luova ote, joka kertoo itsensä johtamisesta. Sen on kirjoittanut klassisen musiikin soittaja ja hän on puhunut paljon mielikuvaharjoittelusta. Olen mielikuvissani käynyt "Aalto kylässä" -esitystä läpi ja näen sen onnistuvan todella hyvin. Mielikuvat ovat ainakin kohdallaan.

Keskisuomalainen on tulossa tekemään juttua ensi-iltaan ja huomenna menen Suur-Jyväskylän lehden haastatteluun. Jännittävää. Ja mahtavaa, että kumpikin lehti otti yhteyttä ilman, että meiltä otti kukaan yhteyttä sinne.

Kävimme tänään L:n kanssa Aalto-salilla katsomassa paikat ja kävin vielä Alvar Aalto museolla. Kaikki on kunnossa ensi viikkoa varten. Tosi hienoa ja jännittävää. Ei muuta kuin tekstiä vaan päähän!

Kesäteatteriohjaus harrastajateatteriin valmistui perjantaina, neljä päivää ennen "Aalto kylässä" -ensi-iltaa. Oli helpottavaa, että viimeiset päivät sain keskittyä vain yhteen asiaan. Yritin olla itselleni armollinen, sekä rauhoitella ja tsempata itseäni, vaikka suunnittelemani aikataulu tekstin opetteluun suhteen pettikin. Tuottajan tuki, sekä vuosien tuoma kokemus auttoivat selviytymään viimeisten päivien paineesta.

Kaikesta väsymyksestä ja epätoivon hetkistä huolimatta ensi-ilta ja muut kolme esitystä sujuivat hyvin. Laitoin kaiken energiani siihen, että sain esitykset kunnialla hoidettua, enkä jaksanut edes kirjoittaa päiväkirjaa niiltä päiviltä. Vasta muutaman päivä viimeisen esityksen jälkeen pystyin palaamaan "Aalto kylässä" -esityksen hetkiin ja analysoimaan mitä kaikkea oli tapahtunut.

12.7.2019:

Tiivistetysti: Minä selvisin. Kaikki meni hienosti. Esitys onnistui ja sain yleisöltä tosi hyvää palautetta. Kaksi ensimmäistä esitystä, jotka olivat samana päivänä, olivat yleisön puolesta vajaita, mutta seuraavat kaksi loppuunmyytyjä. Se johtui hienosta, isosta lehtijutusta Keskisuomalaisessa, joka esityksestä tehtiin. Olo on kaikin puolin helpottunut ja kiitollinen. Olen ylpeä itsestäni, että sain tuollaisen jutun aikaiseksi.

Maanantain ennakko jännitti ihan hulluna. Kävelimme reitin L:n kanssa läpi ja kävin myös tekstin läpi. Ennakko oli tärkeä, että saimme testattua reitin ja liikkumisen yleisön kanssa ylipäänsä. Teimme ennakon jälkeen reittiin muutoksia ja vielä selkeytin puhettani siitä miten toivon, että yleisö voisi tarkastella tuttua ympäristöään uudella tavalla ja päästää itsensä kiireettömyyden tilaan. Se varmasti auttoi. Ja reitin muutos oli hyvä. Oli mukavaa, että L oli vahvasti mukana auttamassa. Yksin joukon kuljettaminen ja kaikista käytännön jutuista huolehtiminen olisi ollut hankalaa ja ikävää.

Itsensä johtamisen näkökulmasta, tein viimeiset viikot hyvää ja selkeää työtä. Minulla oli tavoitteet, joihin pääsin. Käytin hyväksi mielikuvaharjoittelua, ajattelin tietoisesti esityksestä hyvää ja uskoin sen onnistuvan. Minulle on myös kaikkien näiden vuosien aikana kehittynyt hyvä keskittymiskyky ja pystyn psyykkaamaan itseni esityskuntoon, vaikka sisällä olisi kaaos, se ei näy katsojille.

Sain ihanaa palautetta:

“Ihana Annu, sä olet aina niin ihana.”

“Minä en edes muistanut koko Alvaria, tämä oli Ainon show.”

“Oli koskettavaa nähdä oma kaupunkinsa uusin silmin.”

“Herkullisen hyvä läpileikkaus Ainon elämästä.”

“Sinun äänesi on minulle nyt Ainon ääni.”

“Ihana rauha.”

Ihmiset tuntuivat saavan kierrokselta paljon irti ja tavoitteeni, että ihmiset kiinnostuisivat Ainosta, toteutui. Myös toiveeni, että katsojat voisivat pohtia itseään ja elämäänsä, tuntui toimivan hienosti. Tuntuu hyvältä, että voin laittaa ihmiset ajattelemaan ja pysähtymään itsensä, omien tunteidensa ja taiteen äärelle näinä hektisinä elämän aikoina.

Mutta nyt annan näiden asioiden hautua ja jatkan lomaa. Olen sen ansainnut.

Kuva 1. "Aalto kylässä" esityksen Aino Aalto. Kuvaaja Matti Partanen.

4 HAVAINTOJENI POHJALTA ESIIN NOUSSEET TEEMAT

Näin jälkikäteen tuntuu uskomattomalta, että olen selvinnyt tuon kevään työmäärästä järjissäni ja palamatta loppuun. Kun aloin työstää tätä opinnäytetyötä, palasin tekemiini päiväkirjamerkintöihin. Muutaman lukukerran jälkeen pystyin tarkastelemaan omaa toimintaani analyyttisemmin ja kirjoitin tekemiäni havaintoja päiväkirjamerkintöjen lomaan. Päiväkirjamerkinnöistä näkyi selvästi itsensä johtamiseen liittyviä haasteita, mutta myös työn etenemisen mahdollistavia asioita.

Käytyäni päiväkirjamerkinnät läpi, kokosin havainnot eri teemojen alle. Teemat, jotka nousivat mielestäni merkityksellisimmiksi itsensä johtamisessa taiteellisessa prosessissa ovat: taiteellisen työn erityispiirteet, tavoitteiden asettaminen, aikataulu, taiteellisen prosessin esteet ja mahdollistajat, keho ja mieli, sekä työn merkityksellisyys.

Tässä luvussa peilaan näitä teemoja itsensä johtamisen teoriaan ja taiteilijan työhön yleisemmin hyödyntäen Pia Hounin ja Heli Ansion tutkimuksen pohjalta syntyneen kirjan tietoa.

4.1 Taiteellisen työn erityispiirteet

”Aalto kylässä” -esityksen taiteellisessa prosessissa näkyy selkeästi taiteellisen työn erityispiirteet. Ne on hyvä pitää myös taiteilijana mielessä, jotta omaa toimintaa voi ymmärtää paremmin.

”Taiteilijan työ” -kirjassa Antti Kasvio kirjoittaa taiteilijan työn erityisyydestä. Millään muulla alalla työ ei hallitse niin kokonaisvaltaisesti elämää ja persoonallisuutta kuin taidealan töissä. Taidealan koulutukseen on vaikeaa päästä ja valmistumisen jälkeen täytyy kilpailla menestyäkseen. Jokainen työ on taidonnäyte, jolla pitää lunastaa seuraava työ ja siksi työssä ei ole varaa kompromisseille. Tähdätessään huippusuoritukseen on taiteilijalle fyysinen ja henkinen terveys toissijaista, kunhan työ vain tulee hyvin tehdyksi. Usein taiteilija on yksin vastuussa työstään ja työkuuntensa säilymisestä. Siksi taiteilijan työ on hyvin kuluttavaa, vaikka iän karttuessa suhteellisuudentaju ja kokemus saattavat helpottaa työn tekemistä. (Kasvio 2013, 26.)

Hounion ja Ansion kirjan alkupuheessa mainitaan myös taidetyön henkilökohtaisuus ja yksityisyyden luonne. Kun ihminen muovaa oman ilmaisuvoimansa taiteelle, hän on sisällöntuottaja, maailman hahmottaja ja itsessään tärkein työväline. (Houni & Ansio 2013, 11.)

Omat kokemukseni ovat samansuuntaisia kuin ”Taiteilijan työ” -kirjassa olleet havainnot taiteellisesta prosessista. Kun tietää, että työn lopputulos tullaan esittämään julkisesti, se asettaa jo työhön ryhtymiselle paineita. Tuntuu, että jokaisessa taiteellisessa työssä täytyy onnistua todella hyvin, että jatkossakin on töitä. Esitystä työstäessä käy usein mielessä, minkälaista kritiikkiä valmis esitys tulee saamaan. Vaikka kritiikki kohdistuu tekemääsi työhön, sitä on usein vaikea erottaa itsestä. Positiivinen palaute tuntuu ihalta ja auttaa jaksamaan, mutta negatiivinen palaute lyö mielen pitkäksi aikaa matalaksi. Kriitikoiden mielipiteisiin ei ennalta voi vaikuttaa, mutta omiin asenteisiin voi. Työhön olisi hyvä pystyä asennoitumaan rennommin.

Pentti Sydänmaanlakka kirjoittaa kirjassaan ”Älykäs itsensä johtaminen” asenteiden merkityksestä elämään. Tulkitsemme tilanteita omien asennefiltteriemme läpi, jotka voivat olla hyvinkin negatiivisia. Esimerkiksi jos odotukset ovat hyvin korkealla, on mahdollista olla koskaan tyytyväinen saavuttamaansa lopputulokseen. Jos taas kykenee keskittymään tekemisen prosessiin ja asettamaan odotukset matalalle, voivat pienetkin saavutukset tuntua mahtavilta. Tällöin huippusuoritusta seuraa huipputulokse. (Sydänmaanlakka 2006, 188.)

Taiteellisen työhön kuuluu usein epävarmuus toimeentulosta ja ansiot kertyvät monista eri lähteistä. Minun on mahdoton tietää, onko minulla töitä vuoden kuluttua ja mitä töitä ne ovat. Myös teatterimme rahoitus, joka kattaa osa-aikaisen palkkani, on haettava joka vuosi uudelleen. ”Aalto kylässä” -apurahahakemusta tehdessä minulla ei ollut vielä tiedossa apurahakaudelle muita töitä. Saadessani apurahan, minulla oli varmistunut yksi ohjaustyö apurahakauden ajalle, joka loppui vuoden 2019 alussa. Mutta pikkuhiljaa ennen ”Aalto kylässä” -esityksen taiteellista prosessia ja sen aikana tuli eteen pienempiä ja isompia työhommia, joille en joko voinut, halunnut tai osannut sanoa ei.

Suomen Kulttuurirahaston sivuilla kerrotaan, että työskentelyapuraha on tarkoitettu ensisijaisesti kokopäiväiseen päätoimiseen työskentelyyn. Apurahakaudella voi tehdä sivutoimisesti ansiotyötä tai muuta palkallista tehtävää alle 25 % kokoaikaisesta työajasta. (SKR 2020)

Näillä linjauksilla halutaan varmistaa, että työ, johon rahoitusta on haettu, tulee tehdyksi. Käytännössä rahoittajan linjaus on haastava, eikä kohtaa taiteilijan arjen kanssa, etenkin lyhyiden apurahojen kohdalla. Vaikka toimeentulo on varmistettu apurahakaudelle, on koko ajan mietittävä, miten sen jälkeen tulee toimeen. Se tarkoittaa jatkuvaa taiteilua monen eri projektin kanssa.

Sain apurahatyön tehtyä, vaikka työskentelin muiden töiden parissa enemmän kuin tuo 25 %. Tosin kivuttomasti se ei käynyt. Parasta olisi, jos voisi keskittyä vain yhteen projektiin kerrallaan, mutta se on taloudellisesti harvoin mahdollista, kuten Houni ja Ansio tutkimuksessaan toteavat. (Houni & Ansio 2013, 115.)

4.2 Tavoitteiden asettaminen

Itsensä johtaminen taiteellisessa prosessissa lähtee liikkeelle ideasta, joka synnyttää tavoitteen. Sain idean, että haluan tehdä esityksen Alvar Aallosta. Esityksen toteuttamiseen tarvittiin rahoitus. Ensimmäinen tavoitteeni oli tehdä hyvä apurahahakemus, jonka avulla rahoitus järjestyisi. Apurahahakemusta kirjoittaessa idea esityksestä kehittyi ja taiteelliselle prosessille muodostui tavoite. Asetin tavoitteekseni ”Aalto kylässä” -nimisen monologiesityksen käsikirjoittamisen, ohjaamisen ja siinä näyttelemisen. Määrittelin myös, että esitys kertoo Alvar Aallosta hänen vaimonsa Ainin näkökulmasta ja esityksen katsojat liikkuvat esityksen aikana Jyväskylän keskustan alueella Arkkitehtitoimisto Alvar Aallon suunnitteleminen rakennusten luona kesällä 2019.

Satu Pihlaja kirjoittaa kirjassaan ”Aikaansaamisen taika” tavoitteiden merkityksestä. On tutkittu, että saamme enemmän aikaan, kun asetamme itsellemme tavoitteita. Pihlaja myös täsmentää, että kun määrittelemme tavoitteen mahdollisimman selkeästi, saamme aikaan itsellemme tärkeitä asioita, eikä energiaa kulu turhiin asioihin. (Pihlaja 2018, 74.)

Eija Mäkirintala on myös kirjoittanut tavoitteiden merkityksestä ”Luova ote huippusuoritukseen” -kirjassaan. Mäkirintala puhuu toiminnan päämääristä, joita kohti kuljetaan tavoitteiden avulla ja hän on listannut viisi tavoitteen käyttämiseen ohjaavaa periaatetta. Hän kehottaa pitämään mielessä, että tavoite on vain väline, ei päämäärä itsessään. Tavoitteen avulla kannattaa pilkkoa iso kokonaisuus pienempiin osiin ja liittämään tavoite omassa vaikutuspiirissä oleviin asioihin. Tavoite kannattaa muotoilla konkreettiseksi, jolloin tiedät, milloin saavutat sen. Viimeinen periaate on muokata tavoite tavoitetilaksi eli

myönteiseen muotoon. Esimerkiksi, jos tavoite on nälän poistaminen, tavoitetila voisi olla kylläisyyden saavuttaminen. (Mäkirintala 2011, 68–69.)

Ensimmäinen tavoitteeni oli rahoituksen saaminen taiteelliseen työhön ja kun se järjestyi, etenin kohti seuraavia tavoitteita, jotka veivät minut päämäärääni eli siihen, että esitys toteutui. Päämäärään pääsemistä auttoi, että olin tehnyt vastaavanlaisia töitä aikaisemminkin ja määrittelin itselleni selkeän, hyvin yksityiskohtaisen tavoitteen, josta olin innostunut.

4.3 Aikataulu

Apurahahakemukseen olin suunnitellut taiteelliselle prosessille aikataulun, mutta tein virheen, etten rahoituksen varmistuessa tehnyt sitä tarkemmaksi.

Pihlaja kertoo, että suunnitelman varassa eteneminen on helppoa, kun aikatauluttaa tarkasti myös välitavoitteet. Silloin syntyy painetta toimintaan, vaikka et pysyisikään täsmällisesti aikataulussa. Hän vielä ehdottaa asettamaan välitavoitteet konkreettisesti kalenteriin, jolloin ne ovat näkyvillä, kun suunnittelee viikon muuta ohjelmaa. (Pihlaja 2018, 187.)

Tästä ohjeesta olisi varmasti ollut minulle apua. Prosessin edetessä väsyin ja tavoite tuntui välillä mahdottomalta saavuttaa. Tämä johtui siitä, että aikatauluni oli liian epämääräinen, minulla oli liian monta työprojektia käynnissä yhtä aikaa ja yliarvioin oman jaksamiseni. Prosessin edetessä kuitenkin opin määrittelemään itselleni myös välitavoitteita, joiden avulla työ alkoi sujua helpommin. Jatkossa kannattaisi aikatauluttaa kaikki eri projektit kalenteriin, jotta näkisi niiden todellisen työmäärän. Ja jos työtä on liikaa, täytyisi miettiä tavoitteet uudelleen, ettei kuormita itseään liikaa ja aikaa jää myös lepoon.

”Taiteilijan työ” -kirjassa haastatellut taiteilijat, etenkin näyttelijät, mieltävät työprojektien päällekkäisyyden tai tiiviin tahdin kuormitustekijänä, joka estää työstä palautumista. (Houni & Ansio 2013, 114.)

Pihlaja ehdottaa, että aikatauluun kannattaa varata aina vähintään 20 prosenttia ylimääräistä aikaa, koska elämässä tapahtuu aina joitain suunnittelemattomia asioita. Liian tiukka aikataulu tekee olon stressaantuneeksi ja hermostuneeksi. (Pihlaja 2018, 192–193.)

Ylimääräisen ajan varaaminen aikatauluun kuulostaa järkevältä. Suunnitellessani ohjausaikataulua muille, osaan varata niihin ylimääräistä aikaa, mutta omissa töissä en ole varautunut mihinkään suunnittelemattomaan. Jatkossa täytyy opetella tekemään väljempiä aikatauluja.

4.4 Taiteellisen prosessin esteet ja mahdollistajat

Houni ja Ansio kirjoittavat kirjassaan taiteilijoiden työn imusta, joita voi luonnehtia kolmen toisiinsa liittyvän osa-alueen avulla: tarmokkuus, omistautuminen ja uppoutuminen. Tarmokkuuteen kuuluu energisyyttä, sinnikkyyttä, halua panostaa työhön ja ponnistella myös vastoinkäymisiä kohdattaessa. Omistautuminen kuvaa kokemuksia työn merkityksellisyydestä ja haasteellisuudesta sekä innokkuutta, inspiraatiota ja ylpeyttä työstä. Uppoutumisen osa-alueeseen kuuluu syvä keskittyneisyyden tila, paneutuneisuus työhön sekä näistä koettu nautinto. Taiteellisessa työssä työn imun ulottuvuudet voivat tuntua itsestään selvältä peruslähtökohdalta, mutta käytännössä taiteilijakaan ei aina koe työn imua. (Houni & Ansio 2013, 94–95.)

Minun taiteellisessa prosessissani oli monenlaisia vaiheita ja työn imu oli välillä kateissa. Imua estivät ainakin kiire, väsymys, itsekritiikki, fokuksen puute ja riman liian korkealle asettaminen, jotka estivät keskeneräisen työn saamista valmiiksi. Kaikki mainitsemani asiat löytyvät Sydänmaanlakan kokoamasta listassa, johon on koottu muutoksen estäviä asioista. (Sydänmaanlakka 2006, 75–76.)

Negatiiviset tunteet ja asiat eivät kuitenkaan vie tavoitetta kohti, vaan lamaannuttavat kehomme ja mielemme, sekä aiheuttavat lisää negatiivisuutta. Epäonnistumisen ajattelemisen toimii usein itseään toteuttavana ennusteena. (Mäkirintala 2011, 71.)

Tällöin pitäisi tarkistaa tavoitteitaan, muuttaa suhtautumista ja ohjata ajatukset uudella tavalla. Oman mielen johtamisen keskiössä pitää olla ymmärrys omista ajatuksista, tunteista ja tahdosta sekä kyky suhtautua joustavasti erilaisiin tilanteisiin ja muuttaa omaa kokemusta tarvittaessa. (Åhman 2014, 80.)

Mielen joustavuutta voi harjoittaa esimerkiksi mielikuvien avulla. Kuvitellessamme onnistumista, kehomme virittyy positiiviseen tunnetilaan ja on valmiina toimimaan. Tämä auttaa aloittamaan tekemisen ja työskentelemään sinnikkäästi päämäärän saavuttamiseksi. Kun olet päättänyt tavoitteen, kuvittele, että olet jo toteuttanut sen onnistuneesti.

Mielikuvissa ja kehossa koettu onnistuminen auttaa näkemään tavoitetilän mahdollisena. (Pihlaja 2018, 39–40.)

Vaikka välillä prosessin aikana olin syvissä vesissä, pääsin sieltä aina ylös. Mielikuvien lisäksi minua auttoivat innostus, aikapaine, ammattitaito, itsensä johtamistaitojen oppiminen, läheisten tuki, reflektiokyky, päättäväisyys, palkinnot ja motivaatio.

Sydänmaanlakan mielestä itsensä motivointi on tärkeä osa-alue ammatillista älykkyyttä. Hän esittelee kirjassaan kehittelemänsä jaksamismallin, jossa haasteet ja osaaminen pyritään saamaan tasapainoon. Mallissa on suoritusalue, joka on jaettu kolmeen eri osaan. Paniikkialueella ihmisellä on liian paljon haasteita, mutta liian vähän osaamista. Tehokkuusalueella haasteet ja osaaminen ovat tasapainossa. Ja kuhnurialueella ihmisellä on liian paljon hallintaa ja osaamista haasteisiin nähden. Tehokkuusalueella ihminen kokee työn imua ja parhaimmillaan hän saavuttaa virtaustilan, *flow*n, jossa hän keskittyy tekemiseen ja unohtaa itsensä ja ajan kulun. Paniikki- ja kuhnurialueella uhkaavat väsyminen ja burnout. (Sydänmaanlakka 2006, 231–233.)

Mielestäni Sydänmaanlakan jaksamismalli on kiinnostava ja tunnistan eri sen osa-alueet. Vaikka lipsahdin paniikkialueelle prosessin aikana monta kertaa, ovat myös tehokkuusalue ja *flow*-tila hyvin tuttuja. Pihlaja kirjoittaa, että *flow*-tilaan pääseminen edellyttää, ettet pitäydy vain sinulle tutuissa ja helpoissa rutiineissa vaan teet jotain uutta, syvällistä ja keskittymistä vaativaa. (Pihlaja 2018, 316.)

Mäkirintala myös muistuttaa, että ihminen on hämmästyttävän neuvokas ja tarmokas silloin, kun motivaatiotekijät osuvat kohdalleen ja vaikei liikkeelle lähtiessä tietäisi miten perille pääsee, löytyvät keinot matkan varrelta. (Mäkirintala 2011, 92.)

Koen, että yksi tärkeimmistä taidoista taiteellisessa prosessissa on kyky reflektoida omaa toimintaa. Etenkin kun työstää esitystä yksin. Sydänmaanlakka määrittelee, että reflektointi on oman toiminnan, sen perusteiden ja seuraamusten arviointia ja pohtimista. Hän myös toteaa, että itsereflektointi on itsensä johtajan avainosaamista. (Sydänmaanlakka 2006, 81.)

Olen kokenut, että työpäiväkirja on erittäin hyvä apuväline oman toiminnan ja ajatusten reflektointiin. Omat ajatukset kaipaavat kuitenkin peiliä ja siihen toisten tuki on korvaamattoman arvokasta. Luulen, että en olisi selvinnyt tästäkään taiteellisesta prosessista ilman puolisoni, työkavereiden, opiskelukavereiden ja prosessissa mukana olleiden ihmisten kanssa käymiä keskusteluja.

Pihlaja vahvistaa ajatukseni ja kirjoittaa, että itsenäisen työn tekijälle sosiaalinen tuki on tärkeä resurssi, etenkin kun tukea saa samojen teemojen parissa työskenteleviltä. (Pihlaja 2018, 436.)

Tuen lisäksi myös palaute on tärkeää. Luetutin keskeneräistä näytelmätekstiä sekä puolisoilla, että teatterimme tuottajalla, ja heidän kommenttinsa avulla sain vietyä tekstiä eteenpäin. Kuten Sydänmaanlakka vahvistaa, saadun palautteen vastaanottaminen ja hyödyntäminen auttaa meitä kasvamaan, se on elintärkeää oman kehittymisemme kannalta. (Sydänmaanlakka 2006, 83.)

Viimeisenä päämäärään pääsemisen mahdollistaja nostaisin esiin itsensä palkitsemisen. Monissa päiväkirjamerkinnöissä kehuin ja kannustin itseäni. Olin tyytyväinen, että työ oli edennyt ja sanoin sen itselleni. Palkitsin itseäni myös levolla ja vapaapäivillä. Suurin palkinto oli tietysti työn valmiiksi saaminen ja yleisöltä saatu hyvä palaute, mutta matkallakin tarvitsee palkintoja, jotta jaksaa jatkaa. Myös Pihlaja muistuttaa palkitsemisen tärkeydestä. Palkinnoksi ei kuitenkaan kannata arjessa valita herkkuja tai alkoholia, jottei kokonaisvaltainen hyvinvointi vaarannu, vaan säästää ne juhlatilaisuuksiin. Hän ehdottaa, palkinto voi olla esimerkiksi omaa aikaa, jolloin ei tarvitse tehdä mitä hyödyllistä. (Pihlaja 2018, 325–326.)

4.5 Keho ja mieli

Minua nauratti, kun luin päiväkirjastani, että olin alkanut käymään taas lenkillä. Kommentissa minua huvitti se, että pakotin itseni lenkille, koska lukemassani kirjassa hyvät itsensä johtajat pitävät kunnostaan huolta. Nautin kyllä liikkumisesta, mutta hikiliikuntaan minun täytyy aina patistella itseäni. Olen aloittanut elämässäni monta eri dieettiä ja ollut usein laihdutuskuurilla. Tiedän miten pitäisi elää, mutta varsinkin kiireen keskellä helposti laiminlyön omaa hyvinvointiani syömällä mitä sattuu ja liikkumalla liian vähän. Tai vaihtoehtoisesti kurittamalla itseäni liian vähällä ruualla ja kuntoon nähden liian rankoilla treeneillä.

Sydänmaanlakka sanoo, että yksi syy kehomme laiminlyömiseen on se, että olemme vieraantuneet siitä ja kehotietoisuutemme on alhaisella tasolla. Konkreettiseksi neuvoiksi hän ehdottaa pysähtymistä ja kehon kuuntelua, fyysisen kunnon testaamista ja säännöllisiä lääkärintarkastuksia. (Sydänmaanlakka 2006, 99.)

Kehon lisäksi olisi hyvä oppia kuuntelemaan myös mieltään. Pihlaja esittää, että taito reflektoida ja kuunnella oman mielen sisältöjä on itsensä johtamisen perustaito, joka vaikuttaa kaikkeen tekemäämme. Tunnistaessamme toiveemme ja tarpeemme osaamme valita meille sopivia inspiroivia tavoitteita, tehdä hyviä suunnitelmia ja ponnistella niihin pääsemiseksi. Itseämme kuuntelemalla opimme mitä kulloinkin tarvitsemme ja osaamme antaa ajan levolle. (Pihlaja 2018, 685.)

Taiteilijoiden haastatteluissa vapaapäivän tai loman käsite on joillekin vieras eikä kuulu taiteellisen työn luonteeseen. Haastatellut ajattelivat taiteilijan työn olevan luonteeltaan sellaista, että siitä ei voi vapaa-ajallakaan täysin irtautua. (Houni & Ansio 2013, 99.)

Edellä mainittu ajatus on itsellekin hyvin tuttu. Usein tuntuu, että on aina töissä, kun koko ajan mieleen tulee työhön liittyviä ajatuksia ja ideoita. Kehon ja mielen rauhoittamiseksi olen alkanut viime aikoina kokeilla hengitysharjoituksia, joilla pyritään tietoisuuden ja läsnäolon lisäämiseen. Ne ovat auttaneet mielen rauhoittamisessa.

Suomen Mielenterveys ry:n sivuilla kerrotaan, että *Mindfulness* eli tietoisuustaidot on tunnettu jo tuhansia vuosia itämaisessä meditaatioperinteessä. Tietoisuustaitoja harjoittamalla on mahdollisuus saada yhteys omaan kehoon ja tulla tietoiseksi oman mielensä toimintatavoista. Tietoisuustaitoja voidaan kehittää erilaisten harjoitusten avulla, joista tyypillisimpiä ovat hengitysharjoitukset. Harjoitukset auttavat myös tunnistamaan tunteita ja ajatuksia, sekä hyväksymään ne sellaisenaan. (Suomen Mielenterveys ry 2020.)

Työpäiväkirjassa valitin useaan otteeseen, kuinka väsynyt olin ja toivoin löytäväni lisää aikaa leppäämiseen. Ja kun aikaa leppäämiselle löytyi, jaksoin taas paljon paremmin. Väkisissä juostut lenkit eivät niinkään auttaneet minua jaksamaan, vaan se, että oli aikaa ottaa rennosti.

Teatterialan taiteilijoilla korostuu leppäämisen merkitys palautumisessa. Useat näyttelijät vastaavat palautuvansa löhöilemällä, lepäilemällä tai nukkumalla. (Houni & Ansio 2013, 106.)

Suurin oivallukseni hyvästä itsensä johtamisesta liittyykin siihen, että se on kokonaisvaltaista elämänhallintaa, jossa työtä tehdään kehoa ja mieltä kuunnellen.

4.6 Työn merkityksellisyys

Taiteilijan työ on peruslähtökohdiltaan omakohtaista, ja ellei työ ole sisäisesti tärkeää ja merkityksellistä, työn mielekkyys ja mahdollisesti koko identiteetti on koetuksella. (Houni & Ansio 2013, 89.)

Myös minulle yksi suurimmista taiteellisen prosessin eteenpäin vievistä voimista on merkityksellisyyden tunne. Se, että kokee työnsä olevan arvokasta ja arvojensa mukaista. ”Aalto kylässä” -esityksen idea koettiin arvokkaaksi rahoittajan ja yhteistyökumppaneiden puolesta, joka toi minulle tunteen, että työn tekeminen kannattaa. Itselleni merkityksellisyys lisääntyi työtä tehdessä.

Olin suunnitellut, että esitykseni kertoo Alvar Aallosta ihmisenä, mutta taiteellisen prosessin aikana fokus kääntyikin Ainoon ja hänen työhönsä. Minusta oli hienoa tuoda esiin Aino Aallon loistavaa kansainvälistä uraa, joka on jäänyt monille etäiseksi Ainoon varhaisen kuoleman vuoksi. Ainoon tutustuminen sai minut pohtimaan, mikä elämässä on tärkeää ja mitä haluamme jättää kuoltuamme jälkeemme. Tämä ajatus siilautui myös valmiiseen esitykseen, jossa katsojat asetettiin näiden samojen kysymysten äärelle. Taiteen tekemisessä on palkitsevaa, että teoksissaan voi tuoda esiin niitä asioita, jotka itselle tuntuvat tärkeiltä.

Houni ja Ansio kysyivät haastatteluissa taiteilijoilta, mitä he mieltävät menestymiseksi taiteilijana. Monet toivat esiin kahdenlaisia kriteerejä. Ulkoa määriteltyjä menestyksen kriteereitä ovat muun muassa tunnettuus julkisuudessa, tunnettuus taiteen kentällä, teosten myyntiluvut tai taloudellinen toimeentulo taiteella. Kaikki haastateltavat kuitenkin nostivat esiin menestyksen kriteerinä myös sen, että voi itse olla tyytyväinen työhönsä, kokee sen merkitykselliseksi itselleen, kokee saavuttaneensa itselleen asettamiaan tavoitteita ja kehitty työssään. (Houni & Ansio 2013, 85.)

Etenkin nyt jälkikäteen olen todella tyytyväinen tekemääni työhön. Omaan tyytyväisyyteen vaikuttavat katsojien positiiviset palautteet ja esityksen saama näkyvyys mediassa. Ponnistelut eivät menneet hukkaan vaan vaikeudet kääntyivät voitoksi. ”Aalto kylässä” -esitys tuntuu minusta monin tavoin merkitykselliseltä teokselta.

5 MITEN VOISIN OPPIA JOHTAMAAN ITSEÄNI PAREMMIN TAITEELLISESSA PROSESSISSA?

Katsellessani ”Aalto kylässä” -esityksen taiteellista prosessia taaksepäin, olen kiitollinen ja tyytyväinen, että tein sen. Esitys onnistui taiteellisesti ja varmasti jollain tavalla vahvisti minun asemaani taiteentekijänä tällä alueella. Mutta vielä onnellisemmaksi minut tekee se, että uskalsin haastaa itseni tähän prosessiin, josta sain omaan elämäni valtavasti uusia rakennuspalikoita.

Otsikon kysymykseen viitaten minulla on vielä paljon opeteltavaa itsensä johtamisessa taiteellisessa prosessissa. Liian monta yhtäaikaista prosessia tulee varmasti haastamaan minua jatkossakin, ellen vaihda alaa tai taidekentällä tapahdu lähivuosina suuria muutoksia. Oman itsensä kuuntelu on myös taito, jota minun pitää harjoitella lisää. Ajautun helposti vaatimaan itseltäni mahdottomia. Myöskään riittävän väljän aikataulun tekeminen, ei onnistu ilman keskittymistä.

Minä kuitenkin uskon, että voin oppia johtamaan itseni paremmin. Samalla yritän muistuttaa itseäni, että muutokset eivät tapahdu hetkessä ja uuden oppiminen vie aikaa. Minun täytyy luultavasti palata vielä monta kertaa tekemieni huomioiden äärelle, ennen kun niistä tulee osa arkea. Siksi olen tehnyt muistilistan keskeisimmistä huomioistani liittyen itsensä johtamiseen taiteellisessa prosessissa. Sen avulla sekä minä, että sinä, voimme edetä kohti asetettua päämäärää, mahdollisimman hyvin elämän eri osa-alueet huomioon ottaen.

Muistilista hyvästä itsensä johtamisesta taiteellisessa prosessissa:

1. Vaikka taiteilijan työ on lähtökohtaisesti julkista, pyri kuitenkin tekovaiheessa keskittymään prosessiin, ei valmiin työn kriittiseen arviointiin.
2. Jos tarvitset taiteellista prosessia varten rahoituksen, ota ensimmäiseksi tavoitteeksi järjestää rahoitus.
3. Priorisoi. Jos teet sinulle tärkeää projektia, mieti onko muita tarjottuja töitä pakko ottaa vastaan.
4. Pilko kokonaisuus osiin. Määrittele itsellesi ensin inspiroiva päämäärä ja sen jälkeen tavoitteet, joiden avulla pääset sinne. Tavoitteet kannattaa miettiä

mahdollisimman konkreettisiksi ja saavutettaviksi eli varaa mieluummin liian paljon aikaa kuin liian vähän.

5. Luo tavoitteille aikataulu kalenteriin. Merkitse kalenteriin myös muut työt ja menot, jotta näet kokonaisuuden. Jos aikataulu ei toteudu suunnitellusti, muokkaa sitä.
6. Kehu ja palkitse itseäsi, kun saavutat tavoitteitasi.
7. Pidä työaikakirjanpitoa, niin näet mihin aikasi kuluu.
8. Kun negatiiviset ajatukset valtaavat mielen, kokeile positiivisten mielikuvien käyttöä (Esimerkiksi kuvittele työsi valmiina ja tunnustele miltä se tuntuu) ja *mindfulnessia*.
9. Opettele tuntemaan itsesi paremmin ja refleктоimaan omaa toimintaasi esimerkiksi työpäiväkirjan avulla.
10. Pyydä tukea, apua ja palautetta luotettavilta ihmisiltä.
11. Pidä hyvää huolta itsestäsi; syö monipuolisesti, liiku tarpeeksi ja nuku riittävästi.
12. Jos mahdollista, tee vain sellaisia töitä, jotka koet itsellesi tärkeiksi tai pyri löytämään kaikista töistä itseäsi kiinnostava kulma.
13. Pohdi mitkä asiat ovat sinulle elämässä tärkeitä ja yritä toimia niiden arvojen mukaan.
14. Arvosta itseäsi.

LÄHTEET

Houni, P. & Ansio, H. 2013. Taiteilijan työ, Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa. Työterveyslaitos. Viitattu 17.4.2020. [http://urn.fi/URN:ISBN%20978-952-261-354-7%20\(pdf\)](http://urn.fi/URN:ISBN%20978-952-261-354-7%20(pdf))

Kasvio, A. 2013. Taidetyö murtuvan työn maailmassa. Teoksessa Houni P. & Ansio H. (toim.) Työterveyslaitos, 25–31. Viitattu 17.4.2020. [http://urn.fi/URN:ISBN%20978-952-261-354-7%20\(pdf\)](http://urn.fi/URN:ISBN%20978-952-261-354-7%20(pdf))

Mäkirintala, E. 2011. Luova ote huippusuorituksen, resonanssi ratkaisee. Helsinki: Talentum Media Oy

Pihlaja, S. 2018. Aikaansaamisen taika. Näin johdat itseäsi. E-kirja. Viitattu 24.4.2020. Storytel.com.

Suomen Kulttuurirahasto 2020. Yleiset hakuohjeet. Viitattu 25.4.2020. Saatavilla sähköisesti: <https://skr.fi/yleiset-hakuohjeet>

Suomen Mielenterveys ry 2020. Mitä ovat mindfulness - tietoisuustaidot? Viitattu 26.4.2020. Saatavilla sähköisesti: <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/hyvinvointi/mit%C3%A4-ovat-mindfulness-tietoisuustaidot>

Sydänmaanlakka, P. 2006. Älykäs itsensä johtaminen. Näkökulmia henkilökohtaiseen kasvuun. Helsinki: Talentum Media Oy

Vesterinen, J. 2010. Taiteellinen prosessi ja sen sanallistaminen. Taidekasvatuksen seminaarityö. Taideteollinen korkeakoulu. Viitattu 17.4.2020. Saatavilla sähköisesti: <https://docplayer.fi/79783-Taiteellinen-prosessi-ja-sen-sanallistaminen.html>

Åhman, H. 2014. Mielen johtaminen organisaatiossa. 3. painos. Helsinki: Talentum Media Oy

Liite 1: Lehtijuttu Suur-Jyväskylän Lehdessä 3.7.2019

"Millaisen perinnön haluamme jättää itsestämme?"

Aino ja Alvar Aallon tarinaa kertova liikkuva teatteriesitys on osa Jyväskylän Kesän tarjontaa.

Viikon vieras

Tommi Salo

Jyväskylän Kesässä Aino Aalto kertoo neljässä esityksessä, millainen arkkitehti Alvar Aalto oli puolisona ja työtoverina. Samalla esitykset pyrkivät herättämään katsojat ajattelemaan, millaisen "perinnön" kukakin haluaa itsestään kuolemansa jälkeen jättää.

– Esityksen toivotaan olevan katsojillekin matka itseensä. Siinä käsitellään isoja teemoja, muun muassa liittyen juuri siihen, mitä jätän omasta elämästäni jälkipolville, Aalto kylässä –esityksen tekijä Annu Sankilampi Teatterikoneesta sanoo.

Aalto kylässä –esityksessä liikutaan Jyväskylän keskustassa ja sen lähialueilla viidessä eri Aalto-kohteessa. Liikkeen lähdetään Aaltosalin luota, josta jatketaan

yhtenä ryhmänä suojeluskuntatalon, kaupunginteatterin ja yliopiston päärakennuksen kautta Aalto-museolle.

Jokaisessa kohteessa Sankilammen esittämän Aino Aallon elämästä käydään läpi yksi tarina.

– Toivottavasti esitys herättää kaiken muun lisäksi kiinnostusta Aino Aaltoa kohtaan, sillä hän on jäänyt puheissa yleensä miehenä varjoon. Olisiko Alvarista koskaan tullut sellaista kuin tuli ilman Ainoa? He kehittivät paljon toisiaan, Sankilampi miettii.

Teatterikoneen liikkuvaan esitykseen mahtuu mukaan maksimissaan 30 henkilöä esitystä kohten. Sankilampi arvioi, että yksi esitys kestää kaikkiaan parisen tuntia.

Aalto kylässä –esitykseen pääsee osallistumaan kahdesti keskiviikkona 3.7. sekä kerran torstaina 4.7. ja maanantaina 8.7.

JYVÄSKYLÄN KESÄ tuo 3.–9.7. kaupunkiin jälleen paljon nähtävää ja koettavaa.

Tommi Salo
Annu Sankilampi johtaa katsojat Jyväskylän Kesässä sananmukaisesti Aallon pariskunnan tarinan jäljille.

vaa muun muassa musiikin, teatterin, tanssin, sirkuksen ja puheen osalta.

Sankilampi pitää hienona, että Teatterikoneen esitys on mukana Pohjoismaiden vanhimmissa yhtäjaksoisesti järjestetyssä kaupunkifestiivaalissa.

– Esitys saa tietynlaisen takuun, kun se on osa Jyväskylän Kesää. Toisaalta se kertoo myös luottamuksesta minua kohtaan.

Jyväskylän Kesän jälkeen Sankilampea ja Teatterikoneetta pitävät kiireisinä syyskuussa ensi-iltaan tuleva

Vielä lisäksi

Miten kesäteatteri eroaa "talviteatterista"?

■ Kesäteatteri on kokonaisvaltainen kokemus. Siinä ollaan esimerkiksi luonnon keskellä ja sään armoilla. Kesäteatteri ei ole ehkä niin vakavaa. Pukukoodi ei ole kovin tarkka, ja jokainen saa olla sellainen kuin on. On hyvä, että teatterit eroavat toisistaan.

Mikä on ikimuistoisin näkemäsi taide-esitys?

■ Se taisi olla ARS 95 -näyttely. Luulin näkeväni valokuissa nukkuvia ihmisiä, mutta he olivatkin kaikki kuolleita. He olivat niin rauhallisen näköisiä. Se oli yhtä aikaa kaunista

ja rumaa, ja siinä kävi katsojana läpi koko tunnekirjon. Näyttely jätti minuun ikuisen jäljen.

Mikä esitys pitäisi joskus vielä nähdä itse?

■ Ulkomailta jokin immerssiivinen esitys, jossa koko rakennus on valjastettu esityksen käyttöön. Esimerkiksi brittiläinen Punch Drunk -ryhmä on tehnyt sellaista. Olen suunnitellut samantyylistä esitystä Jyväskyläänkin.

Mikä on paras kesäharrastus?

■ Uiminen järvessä ja saunominen on aivan parasta. Se olo, joka tulee, kun ui puhtaassa vedessä. Siinä on jotain vapauden tunnetta.

koko perheen ilmastoaiheinen musiikkinäytelmä *Tartan ja muovihildakko* sekä

pikkujoulukaudesta esitettävä mustan huumorin näytelmä *Remoniti*.

Liite 2: Lehtijuttu Keskisuomalaisessa 4.7.2019

32 KESKISUOMALAINEN TORSTAINA 4.7.2019

Kulttuuri

Esimies: Sari Toivakka, p. 014 622 260
Sähköposti: kulttuuri@keskisuomalainen.fi
Osoite: Kulttuuri, PL 159, 40101 Jyväskylä

Aino Aallon roolin esittävä Teatterikoneen Annu Sankilampi sanoo Ailon olleen kulttuurihistoriallisesti merkittävä nainen, joka jäi miehensä varjoon ehkä siksi, että hän kuoli niin nuorena.

Jyväskylän Kesä

Nyt on Ailon aika

Teatterikone kuljettaa katsojia liikkuvassa esityksessä Alvar Aallon kohteille ja antaa äänen Aino Aallolle.

Jyväskylä

Riikka Mahlamäki-Kaistinen

Esitys haastaa katsomaan kaupunkia uudella tapaa. Ja nyt. Laittakaa puhelimet äänettömälle, näyttelijä **Annu Sankilampi** sanoo ja poistuu Aalto-salin aulasta.

Hän lupaa tulla kohta takaisin, mutta tällä kertaa **Aino Aallon** saappaissa tai pikemminkin myröikengissä.

On käynnistymässä Aalto kylässä, Teatterikone-ryhmän liikkuva ja osallistava esitys. Tuottaja **Laura Eteläaho** jakaa katsojille käsiohjelmat.

Aalto kylässä esittää yllättäviäkin kysymyksiä ja haastaa osallistajat kertomaan heränneistä tuntemuksista. Ääneen ei kuitenkaan tarvitse kertoa, ajatuksia pyydetään kirjoittamaan käsiohjelman tyhjille sivuille.

Aino Aalto astuu estradille vetäytyvänä, ujona ja vähän anteeksipyyttävänä.

Minä olen Aino Aalto. Toivoit tässä teistä ei joku nyt petä, että HÄN ei ole täällä. Hän ei ole täällä, koska hän on kuollut. Tosin niin

Aino Aalto (1894-1949)

olen minäkin, Sankilammen esittämä Aino aloittaa.

Aino Aallon syntymästä tuli tänä vuonna 125 vuotta ja kuolemastaan 70. Hänen eläessään **Alvar** ja Aino Aalto oli käsite, joka takasi laadun, vision ja tekemisen tason. Syöpään 54-vuotiaana menehtyneen Ailon merkitys on kuitenkin haalistunut. Nyt hän on monelle ailaan viikitynmättömälle vain kuuluisan arkkitehdin vaimo. Ei

VENJA TROKONEN

Aino esittää yleisölle tehtävän kaupunginteatterin terassilla ja antaa näille hetken aikaa kirjoittaa tuntemuksiaan ohjelmalehtisen tyhjiille sivuille.

Aalto kylässä -esityksen kohteet:

Suomen 14. naisarkkitehti, Artek-toimitusjohtaja-suunnittelija ja Alvarin aisapari, jota ilman moni suunnitelma olisi saattanut jäädä toteutumatta.

– Alvar visioi, ja minä katsoin, miten ideat voi toteuttaa. Minä olin järki ja Alvar tunne, Aino sanoo.

Aalto kylässä on kaupunkikierroksen, iltapäiväkävelyn ja näytelmän fuusio, jossa koko kaupunki Aalto-rakennuksineen toimii lavasteena. Matkaa kertyy pari kilometriä ja vauhti on rauhallinen.

– Kiinnittää huomiota yksityiskohtiin, Aino sanoo.

Kun ryhmä lähtee kaupunginteatterilta, lokki kaartaa talvaalla näyttävän kierroksen. Sen voisi melkein luulla kuuluvan esitykseen ja ehkä se kuuluukin.

Kulkiessaan yliopiston päära-

”Jouduin miettimään monessa kohtaa, voinko sanoa näin, kun tarkkaa tietoa ei ole.

Annu Sankilampi

kennuksen ohi, Aino pyyhkäisee kädellään punatillistä seinää.

– Alvar rakasti polttovillaisia ja kolhlintuneita tiliä, hän sanoo.

Vaikka Alvar on läsnä *Aalto kylässä* -esityksessä, on hän sivuroolissa. Nyt on Ailon aika. Aino puhuu elämästä, kuolemasta, rakkaudesta, perheestä, intohimosta ja luopumisesta.

Teatterikoneenliikkuva esitys syntyi Alvar Aallon elämäkerran ja Aino Aaltoä käsittelevän teoksen pohjalta. Sankilampi sanoo, että tietopohjaista aineistoa on vähän.

Sankilammelle oikean ihmisen nahkoihin hyppääminen on uudenlainen kokemus, joka pakotti punnitsemaan uskollisen esittämisen ja fiktionaalisuuden rajoja.

– Jouduin miettimään monessa kohtaa, voinko sanoa näin ja voinko vetää tällaisia johtopäätöksiä asioista, kun tarkkaa tietoa ei ole.

Syntyi teos, joka ei provosoi, syytä tai vaadi huomiota päähenkilölleen. Se näyttää Ailon, joka ansaitsee tulla nähdyksi.

• Aalto kylässä -esitykset Jyväskylän Kesässä tänään ja maanantaina 8.7.

